

РЕЦЕНЗІЇ

*Анжеліка Романівна Крусян,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ORCID: 0000-0001-6437-2864*

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ВОЛОДИМИРА УСТИМЕНКА «АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ОСНОВИ, КРИТЕРІЇ, ВИМІРИ СТІЙКОСТІ»¹

Важливим напрямом сучасного етапу розвитку України є євроінтеграція. На цьому шляху перед Україною стоять важливі завдання з усіх напрямів євроінтеграційного процесу, та передусім у правовій сфері. Зокрема, на шляху до ЄС Україні необхідно рухатися до виконання одного з основних завдань – адаптування національного законодавства до права ЄС за всіма 33 «переговорними главами» (33 із 35 переговорних розділів згруповано у шість тематичних кластерів, а розділи 34 «Інституції» і 35 «Інші питання» розглядатимуться окремо, поза кластерами). Тобто необхідно ухвалити, змінити велику кількість законодавчих актів з тим, щоб адаптувати вітчизняне законодавство до права ЄС. Тим більше, що Президент України зазначив, що Україна прагне відкрити усі переговорні кластери щодо вступу до Євросоюзу вже у 2025 році², а, за словами Прем'єр-міністра України, Уряд «робить все можливе, щоб 2025 рік став переломним на нашому євроінтеграційному шляху. Від політичного рішення про початок перемовин ми переходимо до переговорів за конкретними кластерами»³. Тому наукові дослідження у цій сфері мають вельми актуальне значення.

Серед численних юридичних наукових творів щодо цієї проблематики особливу зацікавленість як теоретиків, так і практиків викликає фундаментальна праця доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України та НАПрН України Володимира Устименка «Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості». Тема цього монографічного дослідження є актуальною та багатогранною, адже в монографії основи адаптації національного законодавства до права ЄС представлено за засадничим, секторальним і функціональним критеріями, а також обґрунтовано науково-правові підходи щодо формування перспектив європейського майбутнього України з урахуванням сучасних політико-правових та економічних викликів у контексті адаптації національного законодавства до права ЄС.

Тож монографія «Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості» є одним із найбільш цікавих наукових видань останніх років, що присвячене актуальній теоретико-практичній проблематиці та вирізняється новим і перспективним науковим підходом щодо бачення адаптації національного законодавства до права ЄС на сучасному етапі євроінтеграції України.

¹ Устименко В. А. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія; НАН України, ДУ «ІЕДП імені В. К. Макутова НАН України». Київ: Академперіодика, 2025. 452 с.

² Володимир Зеленський заявив про мету відкрити всі переговорні кластери щодо вступу до ЄС у 2025 році. *Факти*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20241217-zelenskij-zayaviv-pro-metu-vidkriti-vsi-peregovorni-klasteri-shhodo-vstupu-do-yes-u-2025-roczii/>

³ Промова Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на засіданні Уряду. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/promova-premier-ministra-ukrainy-denisa-shmyhalia-na-zasidanni-uriadu1401>

Логічною є архітектоніка монографії, яка складається з передмови, дев'яти розділів та післямови.

Передусім необхідно звернути увагу на ті риси, які принципово виокремлюють та відтіняють зміст цього дослідження.

У передмові автор підкреслює актуальність і збільшення обсягу імплементаційної роботи, яку потрібно провести на сучасному етапі виконання Україною зобов'язань з євроінтеграції, а також визначає значущість і практичну необхідність прискорення якісних правових реформ за секторальним і функціональним напрямками, реалізація яких наблизить Україну до повноправного членства в ЄС. При цьому В. Устименко зазначає, що у представленому дослідженні «здійснено спробу сприйняття філософії правової думки, якою пронизано право ЄС, із обґрунтуванням теоретичних і практичних підходів до формування візії європейського майбутнього України...», а також з визначенням шляхів вирішення проблем, які перешкоджають оперативному усуненню невідповідностей законодавства України праву ЄС»⁴. Уважне ознайомлення з цією глибокою працею надає підстави з упевненістю резюмувати, що автору вдалося вирішити ці завдання.

Перший розділ монографії присвячений аналізу особливостей національного нормопроєктування в контексті адаптації національного законодавства до права ЄС, при цьому акцентується увага на важливості якісного та коректного перекладу правових актів ЄС на українську мову, і тут слід повністю погодитись з думкою автора, що це є важливою передумовою адаптації національного законодавства до права ЄС.

Досвід ЄС та України щодо оцінки впливу та аналізу регуляторного впливу як ключових стадій правотворчого процесу досліджується у другому розділі монографії.

У третьому розділі розкриваються актуальні проблеми застосування права ЄС, а також теоретичні та практичні питання щодо визначення місця та ролі права ЄС у правовій системі України.

Зasadничий критерій адаптації національного законодавства до права ЄС характеризується у четвертому розділі роботи. Зокрема, автор робить слушний висновок, що «від якості реформування правової системи держави, повноти дотримання й імплементації у національне законодавство цінностей ЄС, ступеня виконання міжнародно-правових зобов'язань залежатиме прогрес та успішність інтеграції України у правовий та економічний простір ЄС»⁵.

Докладно і всебічно в п'ятому розділі монографії аналізується секторальний критерій адаптації національного законодавства до права ЄС, а саме імплементація та транспозиція норм регламентів і директив ЄС як актів вторинного права.

У шостому розділі досліджується функціональний критерій адаптації національного законодавства до права ЄС та, зокрема, робиться висновок, що «у контексті реформування законодавства України за функціональними напрямками, визначеними Планом України у межах інструменту Ukraine Facility, вбачається за доцільне увідповіднити правові норми, що встановлюють надбавку до «зеленого» тарифу, аукціонної ціни за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва, до вимог міжнародних договорів та актів права ЄС. Зазначене засвідчуватиме послідовне виконання державою взятих міжнародно-правових зобов'язань, зокрема щодо наближення національного законодавства до права ЄС, що визначає засади кроссекторального законодавства, яке забезпечує досягнення горизонтальних цілей за ключовими напрямками політики ЄС»⁶.

Останні три розділи монографії присвячені розкриттю соціального, економічного та екологічного вимірів стійкості України у процесі євроінтеграції.

До кожного розділу монографії додається список використаних джерел. Слід підкреслити, що в роботі використано широкий спектр вітчизняної та зарубіжної нормативної, наукової юридичної літератури, а також матеріали судової практики.

Післямова містить основні результати проведеного дослідження, що мають важливе значення як для розвитку вітчизняної юридичної науки, так і для практики адаптації законодавства України до права ЄС.

⁴ Устименко В. А. Адаптація національного законодавства... С. 8.

⁵ Там само. С. 212.

⁶ Там само. С. 291.

Крім визначених, є ще багато цікавих наукових положень, які кожний, хто ознайомиться з монографією ґрунтовно, зможе знайти, що, без сумніву, зацікавить багатьох фахівців, вчених та юристів-практиків. Усі авторські висновки аргументовані й обґрунтовані.

Безумовно, як і в будь-якій науковій праці, що вирізняється інноваційним та оригінальним змістом, у рецензованій роботі можна знайти полемічні положення, які зумовлені складністю досліджуваної проблеми. Проте це тільки надає вагомості праці. Адже монографія не тільки вирішує та дає відповіді на актуальні питання юридичної науки та політико-правової практики, а й є поштовхом і водночас науковим підґрунтям для продовження досліджень з цієї тематики.

Завершуючи аналіз монографії «Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості», слід зазначити, що це є оригінальною та інноваційною науковою працею, своєчасним дослідженням. Вона характеризується фундаментальністю та обґрунтованістю своїх положень, має теоретичне та практичне значення та, поза сумнівом, стане вагомим внеском у вітчизняну юридичну науку.

Рецензована монографія становить значний інтерес та буде корисною для науковців-правознавців, студентів та аспірантів, викладачів юридичних і економічних спеціальностей, юристів-практиків, працівників органів державної влади і місцевого самоврядування та всіх, хто цікавиться проблематикою адаптації національного законодавства України до права ЄС.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-509-511